

<http://ukurier.gov.ua/uk/articles/inozemci-dedali-chastishe-obirayut-dlya-navchannya/>

3. Орехова Е.Ю. Особенности процесса адаптации студентов коренных малочисленных народов Севера, ханты и манси, к учебно-воспитательной деятельности в вузе / Е.Ю. Орехова // Психолого-педагогические науки : Вестник Поморского государственного университета. – 2006. – № 6. – С.115–121.

4. Просецкий П.А. Психологические особенности адаптации студентов нового приёма к условиям обучения в вузе / П.А. Просецкий. – Минск : Слово, 1996. – 85 с.

5. Симаева И.Н. Динамика эмоционально-чувственного состояния личности в процессе адаптации к деятельности / И.Н. Симаева. – Калининград : Радуга, 2002. – 267 с.

УДК 378

Тетяна Королюк

Тернопільський національний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСНОВИ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ВИШАХ

Tetyana Korolyuk

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

FOUNDATIONS OF INTERNATIONAL STUDENTS' ADAPTATION AT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Адаптаційні можливості є предметом вивчення низки наук, включаючи всі гуманітарні та медико-біологічні науки. Проте загальноприйнятого визначення поняття адаптації немає. Слово «адаптація» (від лат. *adapto* – пристосування) виникло в біології для позначення процесу пристосування будови і функцій організму (особин, популяцій, видів) до умов навколишнього середовища. З філософсько-соціологічної точки зору, адаптація – атрибут будь-якої живої істоти, який проявляється щоразу, коли в системі його взаємовідносин з середовищем життєдіяльності виникають важливі зміни. Оскільки і людина, і середовище постійно змінюються, адаптація виявляється фундаментальною основою існування.

Основними факторами адаптації іноземних студентів до навчального процесу у наукових працях дослідників визначено: 1) соціально-психологічні, тобто вибір навчального закладу, мотивація до навчання, здібності, наявність досвіду, навичок; 2) психолого-педагогічні, які являють собою загальну підготовленість до професійного навчання, суб'єктну позицію студента у навчальній діяльності й орієнтацію на особистісно-професійний саморозвиток; характер спрямованості та рівень професійної діяльності викладача, його здібності до навчання студентів; 3) індивідуально-особистісні, до яких

належить рівень освіти, мовної та мовленнєвої підготовки, мотивація на здобуття освіти, комунікабельність тощо.

У наукових дослідженнях виділяється три види адаптації іноземних студентів: фізіологічна, психологічна та соціальна. Як стверджують дослідники, незважаючи на відмінності між даними видами адаптації, в реальності, переплітаючись, вони виявляються окремими аспектами єдиного процесу. Під фізіологічною адаптацією розуміють сукупність фізіологічних реакцій, що лежать в основі пристосування організму до зміни навколишніх умов та спрямована на збереження відносної постійності його внутрішнього середовища [1]. Психологічна адаптація визначається активністю особи. Найчастіше під нею розуміють адаптацію особи до соціальних проблемних ситуацій, звикання індивіда до нових умов зовнішнього середовища із затратами певних сил, взаємне пристосування індивіда і середовища [2]. Соціальна адаптація визначається, як: 1) процес формування і розвитку соціальної активності особи, соціальних, соціально-психологічних і біологічних механізмів регуляції її життєдіяльності [3]; 2) приведення індивідуальної і групової поведінки у відповідність з пануючою в цьому суспільстві, класі, соціальній групі системою норм і цінностей [1]; 3) підсумок процесу зміни соціальних, соціально-психологічних, морально-психологічних, економічних і демографічних стосунків між людьми, пристосування до соціального середовища [2].

У дослідженні Р. Бейкера і Б. Сірика розглядаються три складові студентської адаптації: академічна, психологічна і соціальна [4]. Академічна адаптація — ставлення студентів до академічної роботи, рівень мотивації студентів виконувати роботу, задоволеність навчальною програмою. Соціальна адаптація — залучення в соціальну активність, взаємовідносини з одногрупниками, відчуття приналежності до групи, задоволеність соціальним середовищем. Психологічна адаптація включає в себе емоційний стан, почуття тривожності, реакцію студентів на стрес.

В інших наукових працях є така класифікація адаптації: соціокультурна соціально-психологічна, педагогічна [5]. Так, соціокультурна адаптація — це процес взаємодії представника іншої культури та життєвого середовища, набуття основних норм та зразків нової дійсності. Соціально-психологічна адаптація передбачає вступ іноземного студента в систему міжособистісних стосунків, налагодження взаємовідносин в групі, формування особистої поведінки в ній. Педагогічна адаптація пов'язана із засвоєнням норм та правил професійного середовища, пристосуванням до характеру, змісту та умов організації навчального процесу, формуванням у студентів навичок самостійної навчальної та наукової роботи. Наведені види адаптації перебувають у тісному взаємозв'язку та доповнюють одна одну.

Дослідження етапів процесу адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі серед науковців містить різну кількість та послідовність етапів. Так, І. Н. Сімаєва у своїй праці визначає фізіологічний етап (близько 2 тижнів), психологічний етап (до 2 місяців) та соціально-психологічний етап (триває до 3 років) [6]. Як видно з часового проміжку, процес адаптації триває

майже увесь період навчання студента. П. О. Просецький виділяє такі етапи адаптації студентів: передадаптація, дезадаптація, реадаптація, десадаптація [7]. На етапі передадаптації відбувається пристосування до майбутніх, уявних ситуацій, становлення психологічної установки на адаптацію. Дезадаптація – це відвикання особи від звичних умов, в яких вона перебуває. Реедаптація відображає перехід від одних, колись нових, а тепер звичних умов. Десадаптація – це етап, на якому настає неадаптованість особи, нездатність її пристосуватися до нових умов середовища.

На основі проведеного аналізу взаємозалежності між факторами та проявами адаптації Т. В. Алексєєва виділяє такі етапи: передадаптація, адаптування, постадаптація. Стадія передадаптації характеризується низьким рівнем комфортності та емоційним тонутом, домінує стратегія поведінки суперництва, конфліктність. Адаптування починається ефектом «обманутих сподівань», розчаруванням у професії. Стадія постадаптації характеризується остаточним оформленням індивідуального стилю навчальної діяльності, звуженням інтересів за рахунок кристалізації професійних інтересів, сформованим колом спілкування і визначенням соціальної ролі [8].

М.І. Вітківська та І.В. Троцук вважають, що до етапів адаптації іноземних студентів у ВНЗ включаються: входження в студентське середовище; засвоєння основних норм інтернаціонального колективу, вироблення власного стилю поведінки; формування стійкого позитивного ставлення до майбутньої професії, подолання мовного бар'єру, зростання відчуття академічної спільноти [9].

У процесі адаптації іноземні студенти частково сприймають нове соціокультурне середовище, зберігаючи при цьому етнічну самоідентичність. Крім того, спостерігається і позаособистісна адаптованість, коли в процесі навчання набуваються професійні знання, вміння і навички. Для успішної адаптації необхідним є прояв активної позиції, яка повинна бути не лише у викладача, а й у студента. Наукові дослідження свідчать про взаємозв'язок рівня уявлення студента про професію та рівня його ставлення до навчання: чим менше студент знає про професію, тим нижче у нього позитивне ставлення до навчання.

Література

1. Витенберг Е. В. Социально-психологические факторы адаптации к социальным и культурным условиям : автореф. дисс. ... канд. психол. наук / Е. В. Витенберг. – СПб, 1994. – 37 с.
2. Налчаджян А. А. Социально-психическая адаптация личности / А. А. Налчаджян. – Ереван, 1988. – 69 с.
3. Кджанян М. Г. Проблемы социальной адаптации личности : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филос. наук : спец. 09.00.01 / М. Г. Кджанян. – Ереван, 1982. – 23 с.
4. Baker R. W. Measuring Adjustment to College / R. W. Baker, B. Siryk // *Journal of Counseling Psychology*. – 1984. – № 31(2). – p. 179–189.
5. Блинова Т. А. Особенности преподавания информатики на русском языке как иностранном в информационном обществе для стран со слабым

информационным уровнем в области алгоритмизации и программирования / Т. А. Блинова, А. В. Новиков, Н. Н. Руднова // Профессионально направленное обучение русскому языку иностранных граждан: сб. материалов Международной научно-практической конференции. – 2010. – Т. 1. – С. 38–46.

6. Симаева И. Н. Динамика эмоционально-чувственного состояния личности в процессе адаптации к деятельности / И. Н. Симаева. – Калининград : Радуга, 2002. – 267 с.

7. Просецкий П. А. Психологические особенности адаптации студентов нового приёма к условиям обучения в вузе / П. А. Просецкий. – Минск : Слово, 1996. – 85 с.

8. Алексєєва Т. В. Психологічні фактори та прояви процесу адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі : дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.01 / Т. В. Алексєєва ; КНУ ім. Тараса Шевченка. – К., 2003. – 204 с.

9. Витковская М. И. Адаптация иностранных студентов к условиям жизни / М. И. Витковская, И. В. Троцук // Вестник РУДН. – Серия Социология. – 2004. – №6–7. – С. 267–283.

УДК 378. 14

Ольга Іваноньків

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Olga Ivanonkiv

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS TO STUDYING PROCESS AT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE

Важливою передумовою забезпечення ефективності навчально-виховного процесу іноземних студентів є врахування особливостей їхньої адаптації до соціально-культурного середовища в Україні. Початок навчання в українському вищому навчальному закладі пов'язаний із цілою низкою проблем, оскільки іноземний студент повинен не лише навчитись ефективно організовувати свою навчальну діяльність в умовах вишу, а й пройти складний процес адаптації в новому соціально-культурному середовищі, вивчити мову та набути навичок міжкультурного спілкування.

З перших днів присутності у вищому навчальному закладі України студенти-іноземці потрапляють у незвичне мовне та національне середовище, до якого їм необхідно якнайшвидше адаптуватися. Адаптація сприяє підвищенню якості та рівня навчання, оволодіння знаннями, вміннями та навичками, що дозволяє підвищити якість підготовки фахівців.